

Henk Pruis en de Bijlmervliegramp

De moeite om gehoord te worden
Ontvankelijkheid, oorzaken en activering

April 2026

Samengesteld op basis van publieke bronnen en analyse

Deel 1 — De inspanning om gehoord te worden

Henk Pruis heeft meer dan tweeëndertig jaar strijd moeten leveren om zijn feitelijke verhaal over de Bijlmerramp gehoord te krijgen. Die inspanning was buitenproportioneel groot in verhouding tot de ontvankelijkheid van media, politiek en publiek.

Van onderzoeker tot eenzame stem (1992–1999)

In 1992 was Pruis als inspecteur bij de Rijksluchtvaartdienst (RLD) de jongste onderzoeker in het team van vooronderzoeker Wolleswinkel.¹ Hij coördineerde het wrakstukkenonderzoek in Hangar 8 op Schiphol-Oost, hield de onbeschadigde uraniumstaven in zijn blote handen vast en werkte maandenlang naast de wrakstukken. Naast het technisch onderzoek besteedde hij van 1993 tot 1998 jarenlang zijn tijd aan het beantwoorden van Kamervragen over verarmd uranium — een onderwerp waar zowel de Bijlmerbewoners, de pers en politiek zich in vastbeten.

Zijn getuigenis onder ede voor de parlementaire enquêtecommissie in februari 1999 was een formeel hoogtepunt², maar leidde niet tot een breed publiek besef dat de complottheorieën ongegrond waren. Het voor-onderzoeksteam dat in oktober 1992 werd opgeheven ging destijds niet apart de pers opzoeken om elke onjuiste bewering te ontkrachten, "want anders kon je de hele dag wel bezig zijn met dingen te ontkrachten."³

Decennialange documentatie en toenadering

Na zijn verhoor in de parlementaire enquête (1999) zette hij een punt achter zijn betrokkenheid bij het Bijlmervliegramp dossier. Na zijn pensionering, voornamelijk vanwege teleurstellende ervaringen bij documentaires, bouwde Pruis systematisch een omvangrijke website met gedigitaliseerde primaire bronnen uit het onderzoek. Hij schreef uitgebreide analyses waarin hij fundamentele fouten in boeken, artikelen en documentaires benoemt, met name in het werk van journalist Vincent Dekker (*Going Down Going Down*).⁴

¹KRO-NCRV, "Henk Pruis: We hebben ons verloren in de verhalen over uranium", 19 september 2022, <https://kro-ncrv.nl/henk-pruis-verhalen-over-uranium>

²Parlementaire Enquête Bijlmerramp, verhoor Henk Pruis, 11 februari 1999, <https://www.sdn.nl/bijlmerramp/verprui.htm>

³KRO-NCRV, "Henk Pruis: We hebben ons verloren in de verhalen over uranium", 19 september 2022, <https://kro-ncrv.nl/henk-pruis-verhalen-over-uranium>

⁴Henk Pruis, Wikipedia, https://nl.wikipedia.org/wiki/Henk_Pruis

Tegelijkertijd zocht hij bewust contact met de Bijlmer zelf: hij ging koffie drinken met een aantal bewoners, sprak met het Comité Herdenking Vliegkamp Bijlmermeer, de Werkgroep Vliegverkeer Bijlmermeer en andere lokale organisaties. Hij erkent daarbij een gevoel van onmacht, maar koos er bewust voor om niet op te geven en respecteerde tegelijkertijd de ruimte van bewoners die meer afstand nodig hadden.

Beperkte ontvankelijkheid

De ontvankelijkheid was lang gering en sterk gefragmenteerd:

Media en politiek hielden jarenlang vast aan het "doofpot"-frame. Journalisten als Vincent Dekker, producties als *Rampvlucht* en politici als Rob van Gijzel bleven speculatieve narratieven recycleren. Pruis werd impliciet neergezet als onderdeel van het "officiële verhaal" waar men vraagtekens bij plaatste.

In de Bijlmer zelf bleef het wantrouwen hardnekkig. Bewoners leefden met misinformatie, gezondheidsangst en een diepgeworteld gevoel dat er zaken verzwegen werden. Zijn feitelijke boodschap drong daar slechts beperkt door.

Laat maar groeiend momentum (2024–2026)

Pas vanaf ongeveer 2024 kantelde het beeld merkbaar. Historisch Nieuwsblad gebruikte zijn archieven om complottheorieën stuk voor stuk te weerleggen.⁵ In 2025 werd zijn website door de Koninklijke Bibliotheek als digitaal erfgoed opgenomen en verwees het Nationaal Archief ernaar.⁶ De familie Wolleswinkel stemde in 2024 in met overdracht van de papieren dossiers.

⁵Historisch Nieuwsblad, "7 complottheorieën over de Bijlmerramp: wat is ervan waar?", 20 september 2024, <https://www.historischnieuwsblad.nl/7-complottheorieen-over-de-bijlmerramp-wat-is-ervan-waar/>

⁶Historisch Nieuwsblad, "Documentatie van oud-onderzoeker Bijlmerramp wordt digitaal erfgoed", 21 maart 2025, <https://www.historischnieuwsblad.nl/bijlmerramp-bronnen-woorden-erfgoed/>

Deel 2 — Waarom de boodschap niet aankwam

De oorzaak van de beperkte maatschappelijke ontvankelijkheid is geen simpel "niet willen weten." Het is een samenspel van structurele mechanismen die elkaar decennialang versterkten.

Medialogica: sensatie wint van nuance

"Doofpot" is een veel beter verhaal dan "grondig onderzocht, geen verrassingen." Een complot verkoopt kranten, trekt kijkers en genereert podcast-downloads. Pruis' boodschap — het onderzoek was degelijk, de archieven bevatten geen konijnen — is journalistiek gezien "saai." Zoals hij zelf constateert: de negatieve verhaallijnen hebben bij de vliegcrash het meeste aandacht gekregen en leven tot op de dag van vandaag voort, ondanks dat men met feitenrapportages goed op de hoogte werd gehouden.⁷

De voedingsbodem was echt

Cruciale nuance: de media konden zo ver komen omdat de overheidscommunicatie in de beginfase in oktober 1992 chaotisch was. Minister Hanja Maij-Weggen verbood vooronderzoeker Wolleswinkel met de pers te praten. Burgemeester Van Thijn liet de rampplek opruimen zonder overleg. Elke instantie had een eigen communicatielijns, waardoor tegenstrijdige boodschappen ontstonden.⁸ Zoals Pruis zelf formuleerde: "Ik denk dat er een samenhang bestaat tussen het ontstaan van complottheorieën en het niet voldoende krijgen van informatie van de pers en instanties."⁹

Het frame bevroor

Eenmaal gevestigd werd het "gif-doofpot"-frame, de aanname dat er een verband zou bestaan tussen gezondheidsproblemen in de Bijlmermeer en de lading van het vliegtuig, vrijwel onbreekbaar. Nieuwe correcties werden niet als verheldering gezien, maar als bevestiging van de doofpot: nuance werd "verdoezelen", correctie werd "tegenstrijdigheid", complexiteit werd "onwil." Pruis beschrijft dit als het mechanisme dat Bonhoeffer "verlies van corrigeerbaarheid" noemde: nieuwe informatie leidt niet meer tot bijstelling, maar tot verharding van bestaande overtuigingen.¹⁰

⁷Website Henk Pruis, ongevalsonderzoek EL AL 1862, mediapagina, <https://www.elal1862accidentinvestigation.nl/media>

⁸Historisch Nieuwsblad, dossier "Bijlmerramp: de complottheorieën ontrafeld", <https://www.historischnieuwsblad.nl/dossiers/bijlmerramp/>

⁹KRO-NCRV, "Henk Pruis: We hebben ons verloren in de verhalen over uranium", 19 september 2022, <https://kro-ncrv.nl/henk-pruis-verhalen-over-uranium>

¹⁰Website Henk Pruis, ongevalsonderzoek EL AL 1862, informatiebronnen, <https://www.elal1862accidentinvestigation.nl/informatiebronnen>

Gebonden reputaties

Journalisten als Dekker en politici als Van Gijzel hadden hun reputatie en carrière verbonden aan het complotverhaal. Terugkomen op jarenlange "onthullingen" zou een publiek gezichtsverlies zijn. Dekker houdt tot op heden vast aan zijn theorieën, ook wanneer die botsen met de feiten. Dit is al het geval sinds de parlementaire enquête in 1999. Maar in Rampvlucht werden vele oude reeds ontcrachte verhalen opnieuw gerecycled. Ondanks een artikel met volledig wederhoor in het Historisch Nieuwsblad (2024) - trok hij zijn eerdere verhalen niet in.¹¹

Politiek versterkte het frame

De enquêtecommissie zelf werkte complottheorieën in de hand, aldus oud-VNV-voorzitter Benno Baksteen: "De commissie heeft het om politieke redenen bewust laten ontsporen."¹² Dat gaf het "doofpot"-verhaal een schijn van parlementaire legitimiteit.

Deskundigen trokken zich terug

Pruis constateert dat stellige, eenvoudige verhalen in de media meer ruimte krijgen dan voorzichtige, complexe uitleg. Daardoor trokken veel deskundigen zich terug — niet uit onwil, maar uit professioneel besef dat het speelveld scheef was. "Anders kon je de hele dag wel bezig zijn met dingen te ontcrachten."¹³

¹¹Website Henk Pruis, ongevalsonderzoek EL AL 1862, mediapagina, <https://www.elal1862accidentinvestigation.nl/media>

¹²Historisch Nieuwsblad, "7 complottheorieën over de Bijlmerramp: wat is ervan waar?", 20 september 2024, <https://www.historischnieuwsblad.nl/7-complottheorieen-over-de-bijlmerramp-wat-is-ervan-waar/>

¹³KRO-NCRV, "Henk Pruis: We hebben ons verloren in de verhalen over uranium", 19 september 2022, <https://kro-ncrv.nl/henk-pruis-verhalen-over-uranium>

Deel 3 — Hoe de wil kan worden geactiveerd

Een wil die dertig jaar niet is geactiveerd, ontstaat niet vanzelf. Maar uit de ontwikkelingen van de laatste jaren zijn concrete hefboomen zichtbaar geworden.

Generatiewisseling als breekijzer

De sterkste hefboom is waarschijnlijk de generatie die nu opkomt. Jonge journalisten en historici hebben geen reputatie verbonden aan het "doofpot"-verhaal. Ze hoeven niets terug te nemen. Juist daarom is de inzet op onderwijs — de pilot bij een journalistenopleiding, het lesmateriaal, de gastcolleges — strategisch het krachtigst. Studenten die nu leren hoe framing werkt aan de hand van de Bijlmervliegcrash, worden de redacteuren en factcheckers van morgen.

Institutionele ankers die dwingen

De erkenning als digitaal erfgoed door de Koninklijke Bibliotheek en de verwijzing door het Nationaal Archief zijn meer dan eretitels.¹⁴ Ze maken het voor toekomstige journalisten en onderzoekers onvermijdelijk om de bronnen van Pruis tegen te komen. Als iemand over tien jaar een nieuw stuk over de Bijlmervliegcrash schrijft en het KB-archief raadpleegt, landt die bij zijn documentatie. Dat is een structureel mechanisme dat stilletjes werkt, onafhankelijk van de wil van individuele redacties.

Een boek als drempelverlager

De website is inhoudelijk sterk, maar het is een dossier — dat vereist inspanning van de lezer. Een goed geschreven boek verlaagt die drempel radicaal. Het maakt het verhaal citeerbaar voor recensenten, bespreekbaar in talkshows en bruikbaar als reader op opleidingen. Waar een website een archief is dat mensen zelf moeten vinden, is een boek iets dat hen vindt — via recensies, via bibliotheken, via opleidingen.

De archiefopening als momentum

Het ACOI-rapport en de vrijgave van overheidsstukken creëren een natuurlijk nieuwsmoment. Niet Pruis hoeft dan te zeggen "er is niets te verbergen" — de archieven zelf doen dat. Elke journalist die erin duikt en niets vindt wat de complottheorieën bevestigt, wordt onbedoeld een bondgenoot. De kunst is om op dat moment klaar te staan met toegankelijk materiaal dat de context levert.

Kwaliteitsmedia als domino-effect

¹⁴Historisch Nieuwsblad, "Documentatie van oud-onderzoeker Bijlmerramp wordt digitaal erfgoed", 21 maart 2025, <https://www.historischnieuwsblad.nl/bijlmerramp-bronnen-woorden-erfgoed/>

Historisch Nieuwsblad heeft al de eerste steen gelegd door systematisch complottheorieën te ontrafelen op basis van het archief van Pruis.¹⁵ Als een tweede serieus medium — De Groene Amsterdammer, NRC — dat overneemt, ontstaat een cascade. Media kijken naar elkaar: zodra het "normaal" wordt om Dekkers verhaal kritisch te bevragen, durven anderen dat ook. De eerste correctie is het moeilijkst; de vijfde kost bijna geen moed meer.

Empathie zichtbaar maken

Pruis heeft zelf gezegd dat empathie nooit kan werken met verhalen die niet kloppen. Maar de buitenwereld ziet eerst de stelligheid, dan pas de empathie. Hoe meer zichtbaar wordt dat hij de ruimte van bewoners respecteert, dat zijn hardheid voortkomt uit zorg — hoe moeilijker het wordt om hem weg te zetten als "de man van het officiële verhaal." Een toekomstig boek is daar bij uitstek geschikt voor: het kan tonen wat een website niet kan, namelijk de mens achter de dossiers.

Niet overtuigen, maar corrigeerbaar maken

Een diepe les is dat de wil niet frontaal kan worden afgedwongen. Wat wél kan is de omstandigheden creëren waaronder correctie weer mogelijk wordt. Dat is precies wat Pruis doet: bronnen ontsluiten, onderwijs aanbieden, archieven overdragen. Hij maakt het steeds moeilijker om de feiten niet te kennen, en steeds moeilijker om te volhouden dat ze "onder de pet" liggen.

Op een gegeven moment wordt het vasthouden aan de mythe kostbaarder dan het erkennen van de feiten — en dan kantelt het.

— *Samengesteld april 2026 op basis van publieke bronnen, interviews en analyse.*

¹⁵Historisch Nieuwsblad, dossier "Bijlmerramp: de complottheorieën ontrafeld", <https://www.historischnieuwsblad.nl/dossiers/bijlmerramp/>